

39.

Katalog:

- družinski roman
- simbolika
- zgradba, vodilni motiv

Berilo 2, str. 48

IVAN CANKAR: NA KLANCU

To je družinski roman in hkrati biografski in avtobiografski, saj je Cankar za izhodišče vzel življenjsko zgodbo svoje matere in njene družine. Roman opisuje podobo socialnega življenja na slovenskem podeželju konec 19. stoletja, zlasti ekonomsko problematiko malih kmetov in propadajočih obrtnikov ter njihovo proletarizacijo. Ob glavni junakinji Francki je Cankar ponazoril pot ljudi, ki so zaznamovani z revščino in trpljenjem. Svoji usodi sledijo nemočni, vsi njihovi poskusi rešitve se izjalovijo. Roman imenujemo tudi socialno-proletarski roman, ker govori o tem sloju.

Realistično, včasih celo naturalistično snov je Cankar prepletel z novoromantičnimi potezami. Pomembnejša od dejstev so čustvena stanja, hrepenenje, vdanost v usodo, obup. Ta stanja so ponazorjena s prisposodobami in simboli:

- Simbol Franckinega teka za vozom - Francka teče za vozom z romarji, ne more ga dohiteti in pada, dokler je ne dvignejo na voz - dvigne jo hlapec in ne kdo iz višjega socialnega sloja. Ta začarani prizor (1. poglavje romana) šele s svojim ponavljanjem dobi simbolno vrednost in pomeni usodo ljudi, ki so zaznamovani s trpljenjem ter hrepenijo po sreči, lepšem in boljšem življenju.
- Simbol klanca (klanec siromakov) kot simbol revščine in Slovencev kot naroda proletarcev.
- Simbol luči, prižgane na učiteljevem oknu, pomeni rešitev za slovenskega človeka, ki jo Cankar vidi v moči izobrazbe in kulture, napredka in svobode (rešitev proletariata).
- Simbol rute, ki označuje hrepenenje po boljšem življenju.

Simbole lahko razdelimo na statične (klanec, luč, ruta) in dinamične (tek za vozom). Našteti primeri kažejo, da uporablja Cankar simbole za pojave, ki so sami po sebi konkretni, brez metafizičnega ali višjega transcendentnega smisla.

Zgradba romana:

Roman sestavlja 8 poglavij; vsako je samostojna pripovedna enota, katere so z idejo medsebojno trdno povezane. To je ciklična kompozicija. Roman poudarja tudi paralelno ponavljanje usod in prizorov - usoda matere Francke se ponavlja tudi v usodi njene hčerke; sama na smrtni postelji še enkrat preleti v prividu sanjski prizor, s katerim se roman začne (tek za vozom).

Vodilni motiv je upodobljen s simbolom klanca. Označuje hrepenenje po rešitvi iz bede in revščine ter težnjo po vzponu v višji družbeni sloj.